

Sygn. akt **II AKa 54/13**

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 10 kwietnia 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie, II Wydział Karny w składzie:

Przewodniczący:	SSA Bogumiła Metecka-Draus (spr.)
Sędziowie:	SA Janusz Jaromin SA Piotr Brodniak
Protokolant:	sekr. sądowy Emilia Biegańska

przy udziale Prokuratora Prokuratury Apelacyjnej Jerzego Masierowskiego

po rozpoznaniu w dniu 4 kwietnia 2013 r. sprawy

S. W.

o odszkodowanie za niewątpliwie niesłuszne tymczasowe aresztowanie

z powodu apelacji wniesionej przez pełnomocnika wnioskodawcy

od wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie

z dnia 24 stycznia 2013 r., sygn. akt III Ko 46/12

I. zmienia zaskarżony wyrok w ten sposób, że orzeczoną sumę odszkodowania podwyższa do kwoty 7973, 60 (siedem tysięcy dziewięćset siedemdziesiąt trzy i 60/100) złotych wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 10 kwietnia 2013 r.,

II. w pozostałym zakresie zaskarżony wyrok utrzymuje w mocy,

III. zasądza od Skarbu Państwa na rzecz wnioskodawcy S. W. kwotę 147,60 (stu czterdziestu siedmiu 60/100) złotych, tytułem poniesionych kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu odwoławczym.

Sygn. akt II AKa 54/13

UZASADNIENIE

W dniu 16 sierpnia 2011 r. pełnomocnik S. W. złożył wniosek o zasądzenie na jego rzecz kwoty 8.400 zł z ustawowymi odsetkami tytułem odszkodowania za niewątpliwie niesłuszne aresztowanie zastosowane wobec niego postanowieniem Sądu Rejonowego w Białej Podlaskiej z dnia 19 czerwca 2000r.

w sprawie Ko1 218/00 na wniosek Prokuratury Rejonowej w Białej Podlaskiej z dnia 18 czerwca 2000 r., a także kwoty 13.865,32 zł z ustawowymi odsetkami tytułem zadośćuczynienia za krzywdę doznaną w efekcie bezpodstawnego zastosowania

i kontynuowania ww. środka zapobiegawczego.

Na rozprawie w dniu 31 stycznia 2012 r. pełnomocnik wnioskodawcy rozszerzył wniosek, żądając zasądzenia na rzecz wnioskodawcy kwoty 4.000 zł za każdy miesiąc oczywiście niesłusznego tymczasowego aresztowania z ustawowymi odsetkami: od kwoty 2.000 zł od dnia 1 lipca 2000 r., od kwoty 4.000 zł od dnia kolejno 1 sierpnia 2000 r., 1 września 2000 r. i od 1 października 2000 r., a także od kwoty 2.000 zł od dnia 1 listopada 2000 r.

Wyrokiem z dnia 7 marca 2012 r., sygn. akt III Ko 106/11, Sąd Okręgowy w Szczecinie zasądził od Skarbu Państwa na rzecz S. W. kwotę 13.865,32 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia uprawomocnienia się wyroku tytułem zadośćuczynienia za niewątpliwie niesłuszne tymczasowe aresztowanie w okresie od dnia 16 czerwca 2000 r. do dnia 12 października 2000 r. do sprawy Prokuratury Rejonowej w Białej Podlaskiej sygn. akt 1 Ds. 1103/00, następnie 1 Ds. 2817/01. Ponadto Sąd oddalił w całości wniosek o odszkodowanie oraz zasądzenie na rzecz wnioskodawcy poniesionych przez niego kosztów pomocy prawnej.

Po ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Okręgowy wyrokiem z dnia 24 stycznia 2013 r., na podstawie art. 552 § 4 k.p.k. zasądził od Skarbu Państwa na rzecz wnioskodawcy S. W. odszkodowanie w kwocie 4.773,60 wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia wniosku o odszkodowanie, tj. od 16 sierpnia 2011 roku (punkt I), a w pozostałej części wniosek oddalił (punkt II). Nadto zasądził od Skarbu Państwa na rzecz wnioskodawcy poniesione koszty zastępstwa procesowego w kwocie 2.656,80 złotych (punkt III).

Z tym wyrokiem nie zgodziła się pełnomocnik wnioskodawcy zaskarżając go w części oddalającej wniosek (punkt II wyroku) i zarzucając mu:

1. błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę skarżonego orzeczenia, mający wpływ na jego treść, polegający zaś w szczególności na bezpodstawnym pominięciu wśród podstaw określenia potencjalnego dochodu wnioskodawcy, implikującego wysokość należnego odszkodowania za okres jego tymczasowego aresztowania ze źródeł innych, niż stosunek pracy w firmie (...), w szczególności zaś:

- dochodów z usług montażu balustrad na terenie Niemiec szacowanych przez wnioskodawcę na miesięcznym poziomie od 500 do 2.000 DM oraz

- przychodów z prowadzonej pod firmą PPHU (...) działalności gospodarczej przy przyjęciu jako miarodajnych dla określenia odszkodowania przychodów z roku 2001 - jako pierwszego pełnego i udokumentowanego w zakresie podatkowym okresu niedotkniętego nadzwyczajnym czynnikiem pozbawienia wolności osoby tę działalność prowadzącej

2. obrazę przepisów postępowania mającą wpływ na treść orzeczenia, w szczególności przepisu art. 558 k.p.k. w zw. art. 322 k.p.c. wynikającą z bezpodstawnego odstąpienia od zastosowania dyspozycji ostatniego z przywoływanych przepisów do rozstrzygnięcia w sprawie będącej przedmiotem osądu, mimo zaistnienia wszelkich przesłanek jego stosowania.

Podnosząc te zarzuty pełnomocnik wnioskodawcy wniósł o zmianę wyroku w zaskarżonej części przez zasądzenie od Skarbu Państwa na rzecz wnioskodawcy (ponad kwotę zasądzoną skarżonym wyrokiem) dalszego odszkodowania w wysokości 11.226,40 (do łącznej kwoty odszkodowania w wysokości 16.000 zł) oraz zasądzenie od Skarbu Państwa na rzecz wnioskodawcy kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja wniesiona na korzyść wnioskodawcy S. W. przez jego pełnomocnika procesowego zasługiwała na uwzględnienie, wyłącznie co do zasądzenia na jego rzecz od Skarbu Państwa dodatkowo kwoty 3.200 złotych. Dalej

idące żądania wnioskodawcy nie były uzasadnione, co prowadziło do nieuwzględnienia dalszych zarzutów i wniosków apelacji.

Zanim przedstawione zostaną szczegółowe powody rozstrzygnięcia Sądu Odwoławczego, należy zaznaczyć, że w sprawie ustalone zostało bezspornie, że S. W. w okresie od dnia 16 czerwca 2000r. do dnia 12 października 2000r. został niewątpliwie niesłusznie zatrzymany i tymczasowo aresztowany

w rozumieniu art. 552 §4 k.p.k. Dalej, wobec treści zarzutów apelacji, należy kilka ogólnych uwag poświęcić istocie zarzutu podniesionego w apelacji pełnomocnika wnioskodawcy oraz podstawom obliczenia szkody. Szkoła wynikająca

z niesłusznego tymczasowego aresztowania nie jest sumą utraconych zarobków, lecz różnicą między stanem majątkowym, jaki by istniał, gdyby poszkodowanego nie pozbawiono wolności, a stanem rzeczywistym w chwili odzyskania wolności. Powstanie i rozmiar tej szkody zależne są od tego, czy i jakie poszkodowany miałby możliwości zarobkowe, gdyby pozostawał na wolności, i w jakim zakresie rzeczywiście by je wykorzystał; jakie wydatki poniósłby na utrzymanie własne

i rodziny, wychowanie i kształcenie dzieci, na potrzeby kulturalne, rozrywkowe i inne; czy i ile przeznaczyłby na oszczędności lub zwiększenie trwałych składników majątku; na jakie mógłby być narażony straty. W uzasadnieniu do uchwały z 28 października 1993 r. (I KZP 21/93) Sąd Najwyższy jednoznacznie stwierdził: "Ogólnie przyjąć trzeba, że w kwestiach z zakresu prawa materialnego, nie uregulowanych

w ustawie z 1991 r. i w rozdziale 50 kodeksu postępowania karnego [obecnie

w rozdziale 58], mają wprost zastosowanie przepisy kodeksu cywilnego odnoszące się zwłaszcza do problematyki zasad ustalania zaistnienia szkody i krzywdy, określania wysokości odszkodowania, zadośćuczynienia, przyczynienia do powstania szkody, wyłączenia odpowiedzialności Skarbu Państwa za powstałą szkodę, nadużycia prawa w rozumieniu art. 5 k.c., a także zasądzania odsetek". Sąd Odwoławczy wyżej wskazane uwagi przyjął także na potrzeby niniejszej sprawy, podkreślić przy tym, że orzeczenie w przedmiocie zasądzenia odszkodowania

w trybie art. 552 k.p.k. opierać się może jedynie na czytelnych kryteriach zweryfikowanych przeprowadzonymi dowodami oraz powszechnie przyjętymi zasadami określającymi granice odszkodowania wnioskodawcy.

Przechodząc do merytorycznej oceny roszczeń wnioskodawcy wskazać trzeba, że Sąd Okręgowy, analizując zgromadzony w sprawie materiał dowodowy choć uznał za wiarygodne zeznania S. W. i M. G., w szczególności w zakresie okoliczności, iż wnioskodawca w okresie poprzedzającym zatrzymanie posiadał trzy niezależne źródła dochodu, to jednocześnie zupełnie pobieżnie, z naruszeniem reguł art. 7 k.p.k. przeanalizował dochód uzyskiwany przez wnioskodawcę z prac montażowych na terenie Niemiec.

W ocenie Sądu Odwoławczego zbyt pochopnie oddalone zostały żądania wniosku

w części dotyczącej wskazanego wyżej, dodatkowego źródła dochodu. Sam fakt nie ewidencjonowania prac wykonywanych na rzecz innego niż pracodawca podmiotu nie może bowiem oznaczać, że wnioskodawca takich dodatkowych środków nie uzyskiwał. Doświadczenie życiowe uczy, że często osoby wykonujące nie tylko dorywcze ale także trwałe prace zarobkowe, nie zgłaszają uzyskiwanych z tego tytułu dochodów, do opodatkowania. Sąd Okręgowy niezasadnie przy tym stwierdził, że wobec rozbieżności przedziału liczbowego i w konsekwencji niemożności precyzyjnego wyliczenia korzyści odszkodowanie wnioskodawcy nie przysługuje. Samo stwierdzenie, że S. W. faktycznie wykonywał prace montażowe na rzecz podmiotów innych niż pracodawca – czemu i Sąd Odwoławczy dał wiarę – nakazuje bowiem analizę w zakresie wysokości uzyskiwanego z tego źródła dochodu.

Przyjmując więc za podstawę wyliczenia szkody zeznania S. W. i M. G. należy wskazać, że strona i świadek podawali przedział kwot, które stanowiły wartość uzyskiwanego dochodu – od 500 do nawet 2.500 marek niemieckich miesięcznie. Sama strona dochód z usług montażu balustrad na terenie Niemiec jedynie szacowała, nie przedkładając w tym względzie żadnych innych dowodów, które wspierałyby przedstawione wyżej twierdzenia. Wnioskodawca określając granice utraconych dochodów z tytułu montowania balustrad wskazywał więc, że uzyskiwał z tego tytułu różne kwoty, przy czym

z pewnością były to kwoty rzędu 500 marek niemieckich, a bywały też i w wysokości 2.000 marek niemieckich, która była kwotą najwyższą z uzyskanych (k. 204v). Górna granica wskazywanego zakresu nie była więc kwotą, którą S.

W. uzyskiwał, a jedynie kwotą, którą mógłby osiągnąć, gdyby wystąpiły sprzyjające ku temu, ekonomiczne warunki. Zarobki dodatkowe były bowiem powiązane z jego pracą, a konkretniej z ilością zamówień jakie realizował jego pracodawca. Wnioskodawca w żaden jednak sposób nie wykazał, że w czasie jego zatrzymania i izolacji przedsiębiorstwo M. G. miało tak dużo zleceń, aby przyjąć, że w badanym okresie wnioskodawca uzyskałby kwoty większe niż minimalne.

Sąd Odwoławczy dla wyliczenia szkody wnioskodawcy przyjął, że dochód S. W. z tytułu prac montażowych na terytorium Niemiec wynosił 400 marek niemieckich, po pomniejszeniu realnie uzyskiwanej kwoty 500 marek niemieckich o koszty dojazdu i powrotu. Za bezsporne i przyznane przez wnioskodawcę uznano także i to, że wartość marki niemieckiej winna odpowiadać

2 zł. W konsekwencji, biorąc pod uwagę, że szkoda wnioskodawcy winna dotyczyć czterech miesięcy - w czasie których był on realnie pozbawiony możliwości wykonywania dodatkowych prac - należało uznać, że utracił on realną możliwość uzyskania 3.200 zł (400 marek niemieckich pomnożonych przez okres czterech miesięcy i wartość 2 złotych). O taką też kwotę należało zwiększyć przyznane wnioskodawcy odszkodowanie.

Nie zasługiwały natomiast na uwzględnienie zastrzeżenia skarżącego

i wnioski apelacji dotyczące zmiany zaskarżonego wyroku w części dotyczącej odszkodowania za dalsze utracony przez wnioskodawcę dochody z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej od firmą PPHU (...). Należy mieć na względzie, że w celu wykazania szkody w postaci utraconych korzyści, nie wystarcza samo tylko stwierdzenie potencjalnych możliwości osiągnięcia konkretnych korzyści. Wymaga się, aby te „potencjalne możliwości” miały zakotwiczenie w rzeczywistości. To zakotwiczenie powinno przybrać postać rzeczywiście istniejącej możliwości osiągnięcia konkretnych korzyści. Tymczasem wnioskodawca upatruje swej szkody w utraconych przez siebie korzyściach, które mógłby z łatwością osiągnąć, gdyby nie został pozbawiony wolności. Nie negując kwalifikacji zawodowych wnioskodawcy, stwierdzić należy, iż lokuje on swoją szkodę w istnieniu potencjalnych możliwości zarobkowych, to jednak nie jest wystarczające do przyjęcia, że skutkiem tymczasowego aresztowania, powstał w jego majątku uszczerbek podlegający naprawieniu w trybie przewidzianym przepisami Kodeksu postępowania karnego.

Sąd Odwoławczy nie dał przy tym wiary zeznaniom S. W.

i M. G., w części dotyczącej potencjalnej wysokości uzyskiwanych dochodów z działalności gospodarczej PPHU (...) w badanym okresie, a także odrębnego ich charakteru od realizacji obowiązków pracowniczych wnioskodawcy, ponad uwzględnione przez Sąd Odwoławczy prace monterskie na terytorium Niemiec. Sam wnioskodawca na rozprawie w dniu 12 października 2012r. opisując swoją aktywność zawodową w badanym okresie podał zresztą, że firma (...), była jedynym podmiotem, który zlecał mu pracę, a kiedy wyjeżdżał

z wyrobami pani M. G. do jej kontrahentów, to oni niejednokrotnie zlecali mu montaż balustrad, które transportował (k. 204v). Dodatkowe dochody, związane

z montowaniem balustrad na terenie Niemiec Sąd Odwoławczy jednak, jak już o tym była mowa we wcześniejszych rozważaniach uznał za rzeczywiście uzyskiwane.

Podkreślić nadto należy, że M. G. nie tylko była jedynym zleceniodawcą firmy, ale nadto pracodawcą wnioskodawcy, a jeszcze dodatkowo także jego partnerką życiową. Okoliczności te mają duże znaczenie dla oceny tak samych twierdzeń strony i wspierającego go świadka ale też dla zrekonstruowania sposobu działania S. W. jako przedsiębiorcy w badanym okresie. Rozwój przedsiębiorstwa wymaga bowiem czasu, nakładu sił, pozyskiwania kontrahentów, a w analizowanym stanie faktycznym sprawy okoliczności te tracą na znaczeniu wobec występujących między świadkiem i wnioskodawcą relacji. Słusznie wskazał bowiem Sąd Okręgowy, że M. G. była jedynym kontrahentem PPHU (...), a dodać jedynie należy, że S. W. nie musiał poszukiwać innych odbiorców usług, bowiem jego działalność była ściśle połączona

z działalnością jego konkubiny i jednocześnie podmiotu, z którym łączył go stosunek pracy. Także sam fakt zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy, a także realizacje prac montażowych na terytorium Niemiec znacznie ograniczały nie tylko czas który wnioskodawca mógłby przeznaczyć na realizacje zadań z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej, ale także na nierozłącznie związane

z własną działalnością gospodarczą czynności takie jak zabiegi promocyjne zmierzające do pozyskiwania klientów, negocjacje w zakresie ceny i warunków pracy, dojazdu, przyjazdu. Wreszcie prowadzenie przez wnioskodawcę własnej działalności gospodarczej należy też rozpatrywać z uwzględnieniem okoliczności, że jej przedmiot, wynikający z ewidencji działalności gospodarczej (produkcja, handel, usługi, import – eksport, w zakresie nie wymagającym zezwoleń i koncesji - k. 43)

i faktycznie realizowanych czynności (usługi ślusarskie) był nierozzerwalnie związany z profilem działania firmy jego partnerki życiowej i jednocześnie pracodawcy. Wykonywanie działań dla firm konkurencyjnych z pewnością nie leżało więc

w interesie nie tylko osoby mu bliskiej, ale jednocześnie jego pracodawcy. Rozszerzenie działań PPHU (...), ponad te nierozzerwalnie związane z pracodawcą wnioskodawcy należało uznać za niewykazane w sprawie, a postulat poczynienia odmiennych ustaleń za sprzeczne z zasadami logiki i doświadczenia życiowego. Wsparciem powyższego stanowiska są niewątpliwie i okoliczności wskazywane przez samego wnioskodawcę, na które zasadnie zwrócił uwagę także Sąd meriti, a mianowicie S. W. nie wystawiał za wykonane prace rachunków (k. 204v), a bezpośrednio po zwolnieniu kontynuował współpracę ze swoim pracodawcą – M. G.. Wnioskodawca nie wykazał, by jego przedsiębiorstwo miało jakiegokolwiek realne perspektywy podjęcia działalności gospodarczej, by znalazła na rynku świadczonych usług klientów i przynosiła jakiegokolwiek dochody, a także jakie były ewentualne koszty działalności tej spółki, majątek, obroty itp.

Na marginesie należy jeszcze wskazać, że działalność gospodarcza, prowadzona przez S. W. nie mogła być tak wysoce dochodowa, jak na to wskazuje wnioskodawca i świadek, skoro w dniu 24 stycznia 2002r. wykreślona została z ewidencji działalności gospodarczej (k. 43 akt). Przy czym okres jej istnienia, już po opuszczeniu przez wnioskodawcę aresztu śledczego jest na tyle długi (około 15 miesięcy), iż nie można wiązać likwidacji działalności z samym faktem pozbawienia wolności i rozerwaniem więzi ekonomicznych, zwłaszcza, że istniały one jedynie pomiędzy nim i jego pracodawcą.

Na koniec zważyć należy, że nie ma racji skarżący zarzucając Sądowi Okręgowemu naruszenie art. 558 k.p.k. w zw. z art. 322 k.p.c. Przypomnieć należy, że zgodnie z art. 322 k.p.c., „jeżeli w sprawie o naprawienie szkody, o dochody, zwrot bezpodstawnego wzbogacenia lub o świadczenie z umowy o dożywocie sąd uzna, że ściśle udowodnienie wysokości żądania jest niemożliwe lub nader utrudnione, może w wyroku zasądzić odpowiednią sumę według swej oceny, opartej na rozważeniu wszystkich okoliczności sprawy”. Z przepisu tego wynika, że dotyczy on sytuacji, w której sama podstawa roszczenia (jego istnienie) jest udowodniona,

a jedynie wysokość żądania jest niemożliwa lub trudna do wykazania. Zważyć należy, że wnioskodawca oddalone roszczenia odszkodowawcze lokował

w „utraconych korzyściach”, które miały wynikać z posiadanych przez niego kwalifikacji i doświadczenia zawodowego oraz prowadzonej obok zatrudnienia

w stosunku pracy. Wnioskodawca lokował zatem swe roszczenia w jedynie potencjalnie istniejących możliwościach zarobkowych. Wyżej wykazano, że jest to nie wystarczające do przyjęcia odpowiedzialności Skarbu Państwa, za szkodę z tego wynikłą. Wynika z tego zatem, że wnioskodawca nie wykazał w sposób należyty podstawy swych żądań, stąd też w jego sprawie nie może znaleźć zastosowania norma zawarta w art. 322 k.p.c.

Zdaniem Sądu Odwoławczego brak w sprawie także ewentualnych dalszych następstw podlegających materialnemu zrekompensovaniu stosowania środka, wychodzących poza okres samej izolacji.

Sąd odwoławczy z urzędu orzekł o odsetkach, zgodnie z regułami ukształtowanymi przy orzekaniu w tego typu sprawach – należnych od dnia uprawomocnienia się wyroku (zob. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 29 kwietnia 1991 r. V KRN 475/90 OSNKW 1991/10-12/52 i SA w Krakowie, wyrok Sądu Apelacyjnego z 04.10.2007, sygn. akt II AKa 148/07 KZS 2007/10/60).

Koszty postępowania odwoławczego, zgodnie z treścią art. 556 §2 k.p.k., ponosi Skarb Państwa. Wysokość zasądzonej na rzecz wnioskodawcy kwoty poniesionych kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu odwoławczym została ustalona na podstawie § 14 ust. 6, oraz §2 ust. 2 i 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002r.

w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz.U. nr 163 z 2002r., poz. 1348 ze zm.).